

עלון דברי חיים לפרשת פנחס

"הנני נותן לו את בריתי שלום" [כ"ה, י"ב]

ובמדרש אמרו: בדין הוא שיטול שכרו.

ויש להבין מה החידוש בזה, וכי מישוהו חשב שלא בדין יטול שכרו?

אמרו חז"ל במסכת אבות: שכר מצוה מצוה. והיינו, שהצדיק העובד את ה' בכל לבו, אינו מתאוה לשום שכר וגמול, אלא כל רצונו ותקוותו שיזכה ה' ויזמן לפניו עוד מצוה כזו. לכן "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", שהרי כבר מקבל הוא שכרו בקיום מצוה נוספת. אבל פנחס בשכר המעשה קנאות שעשה, בודאי שלא ביקש שתבוא לידו מצווה כזו, שיחטא שוב נשיא שבט בישראל חטא חמור כזה, אם כאן לא שייך כאן "שכר מצוה מצוה" – לכן בדין הוא שיטול שכרו...

חתם סופר

"אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו" [כ"ז, י"ז]

צריך ביאור מדוע הדגיש משה – "אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניו"?

בספר בית יצחק הביא ביאור בזה שבקשת משה מה' היתה שיהיה לבני ישראל מנהיג אמיתי אשר ינהיג את עדתו – ללא השפעה ומורא מהם, וללא הבטה לאחוריו כלפיהם, על מנת לראות תגובות העם על מעשיו. רעיון זה הביע רבי ישראל סלנטר על מאמר חז"ל במסכת סוטה: ובעקבותא דמשיחא – פני הדור כפני הכלב.

ויש להבין מה טיבו של משל זה?

אלא, טבעו של כלב הוא שרץ לפני אדונו, ומפעם לפעם מפנה את ראשו לאחוריו, לראות לאן פני אדונו מועדות ואז יפנה לכיוון זה. בדור שבן דוד בא – יהיה "פני הדור" – אלה המתיימרים להיות מנהיגיו של הדור, "כפני הכלב" – שינהגו מנהג כלב, אמנם ילכו לפני העם ויעמדו בראשו, אולם לא תהיה להם השפעה על העם, אלא אדרבא, מפעם לפעם יפנו אחורנית לבחון מה בפי ה"רחוב" ובהתאם לכך יכריעו את השקפתם על מנת למצוא חן בעיני ההמון – אוי לאותם מנהיגים! שהרי מנהיג אמיתי – מוביל הוא את העם – וצועד בראשו ואינו הופך פניו לאחוריו אלא יוצא לפניו, וכזאת ביקש

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל... לכן אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום" [כ"ה, י"א] ברש"י מביא דברי המדרש: לפי שהיו השבטים מבזים אותו: הראיתם בן פוטי זה שפיטם אמו עגלים לעבודה זרה, יהרוג נשיא שבט בישראל? לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן.

ותמוה דממה נפשך: אם השבטים סוברים באמת שלא עשה כהוגן במה שהרג את זמרי, וזאת משום שלא שמעו דין "הבועל ארמית קנאים פוגעים בו", מה יועיל זה שהכתוב מייחסו אחר אהרן? ואם יודעים הם מדין ה"קנאים פוגעים בו", איך בכלל העיזו לבזותו?

אכן ידוע כי יש מצוה שאדם עושה אותה והיא מתאימה לרוחו וטבעו, שבודאי גם זה דבר גדול, אבל אין זה בגדר נסיון, אולם יש שאדם עושה לפעמים מצוה המתנגדת לטבעו ונפשו, זו היא מצות נסיון ונחשבת במנין מצותיו במדריגה עליונה.

לפי זה יתכן ליישב קושיית המפרשים מפני מה לא נאמר במקום בפרשת העקידה "נסה את אברהם", "נסה את יצחק", שכן לכאורה הנסיון מצד יצחק היה יותר גדול?

אלא שידוע כי יצחק מדתו גבורה ולכן לא היה כלל מצידו בגדר נסיון, רק משהו טבעי ביותר. אבל אברהם שהוא מדת החסד ואהבה, ומאין בו אכזריות לעקוד את בנו יחידו? אין זה רק מצד ציווי הקב"ה הנוגד למדתו, לכן היה אצלו מבחן זה הנסיון הכי גדול.

והנה גבי פנחס, ידוע כי הכהונה הוא ממדת החסד, וכך מובא בזהר שמפני זה אמרה תורה ששחיטה כשירה בזרים, כי אין הכהנים יכולים לשחוט, כי זה היפך ממדת החסד, וזו היתה גם מדתו של פנחס, אהבת ישראל, ובה ביזו אותו השבטים שאמרו "הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז" וכו' ובא לא אם כן מצד יחס מדת האכזריות, וכי דבר גדול הוא זה שהרג נשיא שבט בישראל, הלא זה טבעי בשבילו לפי תכונותיו?

לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן שהיה אוהב הבריות, להעיד כי זה טבעו האמיתי ועתה היפך טבעו ורוחו נהפך לאיש מקנא קנאת ה' צבאות, וזהו נסיון גדול שאין כל אחד יכול לעמוד בו.

רבי מאיר שפירא מלובלין

משה רבינו מהקב"ה מנהיג שיפקד על העדה אשר יצא לפניהם...ויבוא לפניהם.

השיב ה' למשה: "קח את יהושע בן נון איש אשר רוח בו", ופירש רש"י שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, היינו שלא יביט אל העם לראות להיכן רוחם נוטה, אלא יהא בכוחו ללכת "נגד" רוחו של כל אחד ואחד אשר לא ינהג על פי רוח התורה, ולא יירא ולא יחת מפניהם.

אוצרות התורה

"ונתת מהודך עליו" [כ"ז, כ']

אמרו חז"ל "מהודך" – ולא כל הודך. זקנים שבאותו דור אמרו: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, או לאותה בושא או לאותה כלימה. הלשון "אוי לאותה בושא או לאותה כלימה" צריך ביאור, על איזה בושא וכלימה מדברים הזקנים?

אמרו חז"ל שיהושע זכה להיות מנהיג הדור וממלא מקומו של משה, כיון שהיה משכים ומעריב בבית המדרש, והיה מסדר הספסלים ופורס המחצלאות. כשראו הזקנים שבדור את פני יהושע שהבהיקו כפני לבנה, הבינו מה הפסידו מחמת הבושא והכלימה שהיתה להם לסדר את הספסלים והשולחנות בבית המדרש, התחרטו בליבם על עצמם ואמרו אוי לאותה בושא או לאותה כלימה – שהיתה לנו אז בסידור בית המדרש.

החיד"א

"ונתת מהודך עליו" [כ"ז, כ']

אמרו חז"ל "מהודך" – ולא כל הודך. זקנים שבאותו דור אמרו: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, או לאותה בושא או לאותה כלימה.

החפץ חיים מסביר את הדברים במשל: פלוני שמע שבא ממדינות הים נתגלו אוצרות של אבנים טובות ויקרות, וכל הרוצה יבוא, יחפור ויטול ויתעשר עושר רב. החליט הלה לנסוע, אלא שביקש לו מתלווים, פנה לכמה מידידיו, סיפר להם את העיסקה, והציע שיסעו יחדיו, אך כולם סירבו להצטרף אליו מחמת המרחק הרב וטלטולי הדרך, פרט לא' שהסכים ונתלווה אליו.

כעבור כמה שנים, חזרו שניהם עמוסים אבנים יקרות ונתעשרו עושר רב. משראו זאת האחרים, נתקנאו בהם קנאה גדולה ונצטערו על שסירבו להתלוות אליהם ולזכות בעושר גדול.

מעין צער זה הצטערו גם הזקנים שבאותו דור. משראו כי יהושע, שהיה כא' מהם, זכה לגדולה כזו משום שנמצא במקום שיש בו אבנים יקרות, היינו – במחיצתו של

משה, רבן של ישראל, הצטערו על עצמם: וי, וי, הרי גם בידנו היתה היכולת לשמש את משה רבינו ולזכות בעושר זה – להגיע למעלה גדולה בנבואה, כשם שזכה יהושע. ואם לא זכינו לכך, הרי האשמה בנו, ולכך אוי לאותה בושא, אוי לאותה כלימה!

יקח האדם מוסר ויתבונן, אם ירפה מעמל התורה ועל ידי עצלות ישאר ריק מחלקי התורה שהיה בידו להשיגם כחבריו, כאשר מאור פניהם של חבריו יבהיק למעלה מאור תורתם, תהיה כלימתו רבה מאד, ואז כבר לא יהיה בידו לתקן. על כך התריע שלמה המלך: "זוכור את בוראיך בימי בחרותיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ", ואמרו חז"ל: אלו ימות המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה, שאז יתבטל היצר הרע מן הארץ, וכל א' ישאר במדריגתו שהשיג...

החפץ חיים

סיפור השבוע

"וידבר משה אל ה' לאמר יפקד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה" [כ"ז, ט"ז]

פירש רש"י: להודיע שבחן של צדיקים שכשנפטרו מן העולם מניחין צרכן ועוסקין בצרכי ציבור.

מעשה שביקשו אנשים מעיירה הסמוכה למרן החפץ חיים, מאחר והימים הנוראים ממשמיים ובאים ועדיין אין להם בעל תפילה, שישלח א' מתלמידיו שיתפלל אצלם בימים הנוראים.

החפץ חיים קרא לא' מתלמידיו וביקשו שלקראת הימים נוראים ילך להתפלל באותה קהילה.

התלמיד טען כי הוא רוצה להתפלל בימים נוראים במחיצת רבו ובמחיצת הישיבה הקדושה, ואין הוא חפץ להתפלל באותה עיירה.

אמר החפץ חיים לאותו תלמיד: האדם לא נברא רק בשביל עצמו, אלא גם לעשות חסד עם אחרים, וזה תפקידו עכשיו להתפלל באותה עיירה.

וכמו שמובא בהקדמה לנפש החיים בשם רבי חיים מוולאז'ין וז"ל "זכה היה דברו אלי תמיד: האדם לא לעצמו נברא, רק להועיל לאחריו ככל אשר ימצא בכוחו לעשות".

שבת שלום!

יוצא לאור ללידה קלה יהודית בת יעל שמחה שתחי'

לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:

kosssover@gmail.com